

Informácia

o plnení opatrení Národnej stratégie deinštitucionalizácie systému sociálnych služieb a náhradnej starostlivosti

I.

Vláda Slovenskej republiky schválila uznesením č. 222 z 28. apríla 2021 Národnú stratégiu deinštitucionalizácie systému sociálnych služieb a náhradnej starostlivosti (ďalej „Národná stratégia DI“).

Podľa úlohy B.3. uznesenia vlády SR č. 222/2021 predkladá minister práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky na rokovanie vlády Slovenskej republiky informáciu o plnení opatrení a úloh vyplývajúcich z Národnej stratégie deinštitucionalizácie systému sociálnych služieb a náhradnej starostlivosti každoročne k 30. aprílu za predchádzajúci kalendárny rok, prvýkrát v roku 2022.

Národná stratégia DI určila 10 strednodobých cieľov, ktorých splnenie sa predpokladá v horizonte do roku 2025.¹

Predkladaná informácia o plnení opatrení Národnej stratégie DI v roku 2021 obsahuje konkrétnu informáciu o stave plnenia a stručný popis spôsobu plnenia každého z určených cieľov.

II.

Strednodobý cieľ 1 – Zvýšiť informovanosť na národnej a miestnej úrovni o práve osôb so zdravotným postihnutím žiť nezávislým spôsobom života a začleniť sa do spoločnosti.

Strednodobý cieľ 1 sa priebežne plní

V roku 2021 v rámci Národného projektu Deinštitucionalizácia zariadení sociálnych služieb – Podpora transformačných tímov Implementačná agentúra Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR (ďalej „MPSVR SR“) v spolupráci s Rozhlasom a televíziou Slovenska (ďalej „RTVS“) spustila od 18. októbra 2021 publicistický magazín pod názvom „Cesty istoty“.

Magazín sa vysiela na „Trojke“ v pravidelných intervaloch, a to každý pondelok v čase od 18.35 h. Téma deinštitucionalizácie je venovaných 6 dielov.

¹ Reformy a zmeny v sociálnej oblasti sú definované aj v schválenom Pláne obnovy a odolnosti, KOMPONENT 13: Dostupná a kvalitná dlhodobá sociálno-zdravotná starostlivosť. Sú pripravené tak, že reflektujú potrebu rozvoja sociálnych služieb na komunitnej úrovni a lepšieho zabezpečovania práv osôb so zdravotným postihnutím v zmysle naplňovania Dohovoru OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím.

Prvou z odvysielaných relácií na tému DI bol príbeh pani Eriky z Okoča, ktorý odvysielala RTVS 25. októbra 2021. Televízna relácia je k dispozícii tu: <https://www.youtube.com/watch?v=Jl4xbUIHxLY>.

Rozhlasové reportáže boli odvysielané v pracovných dňoch od 15. 11.2021 do 21. 01. 2022. Čas vysielania bol vo večernom prúdovom vysielaní o 21.36 h krátko pred večerným Rádiožurnálom a Nočnou pyramídou. Upútavka bola odvysielaná každý deň, minimálne raz, obvykle dvakrát v exponovaných časoch hlavného prúdového vysielania v čase od 5.00 h. – 18.00 h. Televízne a rozhlasové relácie sú zverejnené na facebookovej stránke projektu: <https://www.facebook.com/npdisr/>.

Realizácia národnej kampane na zvyšovanie povedomia odbornej aj laickej verejnosti o potrebe komunitných služieb a sociálneho začleňovania je súčasťou Národného akčného plánu deinštitucionalizácie sociálnych služieb na roky 2022 – 2025 (ďalej „Národný akčný plán DI“). Časový rámec je predbežne stanovený nasledovne: návrh konceptu kampane (rok 2023), realizácia kampane (rok 2023 – 2025).

Prijatie Národného akčného plánu DI je plánované v 1. polroku 2022.

Strednodobý cieľ 2 – Prepojiť zdravotno-sociálnu starostlivosť o ľudí so zdravotným znevýhodnením (vrátane ľudí s psychiatrickými diagnózami) a seniorov v SR.

Strednodobý cieľ 2 sa priebežne plní

Reakciou na celospoločenskú potrebu systémového riešenia zavedenia koordinovaného, integrovaného a funkčného systému sociálno-zdravotnej starostlivosti bolo prijatie Stratégie dlhodobej starostlivosti v Slovenskej republike, ktorá bola vládou Slovenskej republiky schválená jej uznesením č. 546 z 29. septembra 2021.

V súčasnosti prebiehajú práce na vecných a legislatívnych riešeniach. MPSVR SR predložilo do legislatívneho procesu návrh zákona o inšpekcii v sociálnych veciach a o zmene a doplnení niektorých zákonov, návrh bol predložený na rokovanie vlády SR. Zákon o inšpekcii v sociálnych veciach zavádza správny dozor MPSVR SR v oblasti sociálnych vecí. MPSVR SR bude môcť pri zistených nedostatkoch u daného dozorovaného subjektu právne zasiahnuť, okrem iného aj uložením sankcií. Tieto kompetencie dostane do rúk nový útvar, ktorý na tento účel vznikne na MPSVR SR. Cieľom je zavedením funkčného systému kontroly nad plnením zákonom určených povinností (o. i. aj voči subjektom, ktoré inak nie sú podriadené rezortu práce) v oblasti poskytovania sociálnych služieb, vykonávania opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, či kompenzácií sociálnych dôsledkov ťažkého zdravotného postihnutia podporiť zvýšenie kvality poskytovaných sociálnych služieb, rovnako opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, a tiež účelnosť využívania peňažných príspevkov na kompenzáciu ťažkého zdravotného postihnutia.

MPSVR SR pripravuje koncepciu financovania sociálnych služieb, ktorá bude podkladom pre tvorbu novej legislatívy v oblasti financovania a predloží ju na verejnú diskusiu

do Q4 2023. Následne nová legislatíva v oblasti financovania sociálnych služieb bude schválená najneskôr do Q4 2025. Systém financovania bude zohľadňovať preferencie odkázanej osoby a podporí rozvoj komunitnej starostlivosti.

Strednodobý cieľ 3 – Zlepšiť profesionalitu výkonu v oblasti sociálnych vecí a rodiny.

Strednodobý cieľ 3 sa priebežne plní

Rezort práce, sociálnych vecí a rodiny odštartoval niekoľko procesov, ktoré majú za úlohu inštitucionálne riešenie profesionality výkonu a rozvoju ľudských zdrojov v oblasti sociálnych vecí a rodiny. Predovšetkým ide o implementáciu Národného projektu Podpora zvyšovania profesionality výkonu a rozvoj ľudských zdrojov v oblasti výkonu a služieb sociálnej inklúzie pre štátnu správu a samosprávu – II. (ďalej „NP PROFI II.“), ktorého hlavným cieľom je na základe spoločnej vzdelávacej stratégie rezortu vytvoriť funkčný systém rezortného vzdelávania.

V súčasnosti sa v rámci vytvoreného organizačného útvaru na MPSVR SR – odbor vzdelávania v rezorte – realizujú jednotlivé kroky smerujúce k tvorbe vzdelávacej stratégie pre zamestnancov v odvetvovej pôsobnosti rezortu. Ide o predovšetkým o mapovanie vzdelávacích záujmov v oblasti sociálnych vecí a rodiny v rámci SR, komparáciu vzdelávacích systémov iných krajín, s cieľom vytvoriť čo najkomplexnejšiu vzdelávaciu stratégiu, aktualizovať sústavu špecializovaných odborov sociálnej práce a špecializačných vzdelávacích programov, vytvoriť sústavu nadstavbových odborných činností a nadstavbových vzdelávacích programov.

Zároveň odbor vzdelávania v rezorte v spolupráci so vzdelávacou inštitúciou rezortu – Vzdelávacím úsekom Inštitútu pre výskum práce a rodiny – zabezpečuje prípravu realizácie vzdelávacích aktivít pre zamestnancov štátnej správy a samosprávy v rezortnej pôsobnosti MPSVR SR, a to konkrétne v rámci dvoch akreditovaných špecializačných vzdelávacích programov – Sociálna kuratela a Sociálna posudková činnosť.

Okrem aktivít NP PROFI II. odbor vzdelávania v rezorte v roku 2021 mal v gescii prípravu projektového zámeru Národného projektu „Odborná prax pre študentov sociálnej práce a psychológie“ (ďalej „NP OP“), ktorého hlavným cieľom je podporiť prepojenie vysokoškolského vzdelávania v študijnom odbore sociálna práca a psychológia s odbornou praxou tak, aby boli študenti pripravení na prípadné zabezpečenie starostlivosti o klientov v oblasti sociálnych vecí a rodiny, ktorých najviac ohrozuje kríza spôsobená šírením pandémie COVID-19, a to aj s zreteľom na lepšiu pripravenosť na trh práce a výkon povolania po ukončení štúdia.

Strednodobý cieľ 4 – Zefektívniť systém viaczdrojového financovania komunitných služieb a opatrení na komunitnej úrovni.

Strednodobý cieľ 4 sa začne plniť v priebehu roka 2022

Príprava nového posudkového systému, ktorý bude jednotný a efektívny. V novom systéme budú vykonávať posudzovanie iba úrady práce, sociálnych vecí a rodiny podľa jednotnej metodiky vychádzajúcej z WHODAS (World Health Organization Disability Assessment Schedule), ktorá je postavená na princípoch Dohovoru OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím. Návrh bude prekonzultovaný so zástupcami organizácií osôb so zdravotným postihnutím, zástupcami združení miestnej a regionálnej samosprávy a ÚPSVaR. Schválenie novej legislatívy o posudkovej činnosti najneskôr do Q1 2023 a zabezpečenie nového vybavenia pre pracovníkov posudkovej činnosti najneskôr do Q1 2024.

Strednodobý cieľ 5 – Rozvoj služieb na komunitnej úrovni.

Strednodobý cieľ 5 sa priebežne plní

Projekty a výzvy podporujúce rozvoj komunitných služieb:

- **Národný projekt Deinštitucionalizácia zariadení sociálnych služieb – Podpora transformačných tímov**

Cieľom projektu je príprava, kreovanie a systematická metodická podpora transformačných tímov pri tvorbe transformačných plánov konkrétnych zariadení sociálnych služieb (ďalej „ZSS“), zapojených do procesu prechodu z inštitucionálnej na komunitnú starostlivosť a naštartovanie transformačných procesov v komunitách, kde sa tieto ZSS budú nachádzať. Zapojené ZSS si v procese implementácie NP DI PTT pripravujú komplexný transformačný plán, ktorý prispeje k zlepšeniu životných podmienok prijímateľov sociálnych služieb a bude súčasťou procesu prechodu z inštitucionálnej na komunitnú starostlivosť a naštartuje transformačné procesy v komunitách, kde sa tieto zariadenia budú nachádzať. Transformačné tímy (vybraní zamestnanci a prijímatelia zariadení) sú pravidelne zapájané do vzdelávacích aktivít, konzultácií a supervízií, ktoré ich podporujú v práci, riešení problémov a následne pri príprave a tvorbe konkrétnych transformačných plánov. Plánovaný počet vyškolených zamestnancov ZSS je minimálne 450 (vychádzajúc z priebežných čísel a zapojených zamestnancov v jednotlivých cykloch vzdelávania). Počet subjektov zapojených do projektu k 31. 12. 2021: 64 subjektov; zazmluvnených za celý projekt k 31. 12. 2021 bolo 88 subjektov.

- **Výzva IROP-PO2- SC211-2021-78 na predkladanie ŽoNFP na podporu poskytovania nových a existujúcich sociálnych služieb, zariadení starostlivosti o deti do troch rokov veku dieťaťa a sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately v zariadeniach na komunitnej úrovni**

Predmetná výzva bola vyhlásená dňa 13. 10. 2021, pričom k 30. 03. 2022 počas trvania 1. a 2. hodnotiaceho kola výzvy boli predložené ŽoNFP v celkovej sume 66 819 278 eur (zdroj EÚ), z toho za menej rozvinutý región boli predložené ŽoNFP v celkovej sume 62 295 599 eur (zdroj EÚ) a za viac rozvinutý región boli predložené ŽoNFP v celkovej výške 4 523 679 eur (zdroj EÚ), čo zároveň predstavuje sumu ŽoNFP v konaní. Z celkovej sumy ŽoNFP v konaní boli počas trvania 1. hodnotiaceho kola výzvy predložené ŽoNFP v sume 49 344 885 eur (zdroj

EÚ), z toho za menej rozvinutý región boli predložené ŽoNFP v celkovej sume 45 814 858 eur (zdroj EÚ) a za viac rozvinutý región boli predložené ŽoNFP v celkovej výške 3 530 027 eur (zdroj EÚ) a počas trvania 2. hodnotiaceho kola výzvy boli predložené ŽoNFP v sume 17 474 393 eur (zdroj EÚ), z toho za menej rozvinutý región boli predložené ŽoNFP v celkovej sume 16 480 741 eur (zdroj EÚ) a za viac rozvinutý región boli predložené ŽoNFP v celkovej výške 993 652 eur (zdroj EÚ).

Indikatívna disponibilná alokácia na výzvu predstavuje 26 183 582 eur (zdroj EÚ), z toho 23 800 000 eur (zdroj EÚ) pre menej rozvinutý región a 2 383 582 eur (zdroj EÚ) pre viac rozvinutý región.

Z dôvodu dopytu prevyšujúceho alokáciu výzvy RO pre IROP informoval o termíne uzávierky 3. hodnotiaceho kola výzvy na predkladanie ŽoNFP na podporu poskytovania nových a existujúcich sociálnych služieb, zariadení starostlivosti o deti do troch rokov veku dieťaťa a sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately v zariadeniach na komunitnej úrovni, ktorý je stanovený na 02. 05. 2022, čo je zároveň termín plánovaného uzavretia výzvy. Po tomto termíne už nebude možné predkladať žiadosti o NFP v rámci výzvy.

• **DOP Podpora deinštitucionalizácie zariadení sociálnych služieb**

Alokácia: 2 960 000 eur

Výzva: vyhlásená dňa: 10. 9. 2021

Časový harmonogram:

Termín uzavretia 1. kola – 15. 10. 2021

Termín uzavretia 2. kola – 15. 11. 2021

Termín uzavretia 3. kola – 20. 01. 2022

Termín uzavretia 4. kola – 30. 03. 2022

K 30. 03. 2022 bola zároveň výzva uzavretá.

Výzva zameraná na zabezpečenie kontinuálnej podpory zariadeniam, ktoré vstúpili do procesu deinštitucionalizácie cez Národný projekt DI PTT a majú záujem pokračovať v procese deinštitucionalizácie.

Cieľom je poskytovanie kontinuálnej podpory zariadeniam sociálnych služieb, ktoré sa nachádzajú v procese transformácie, s cieľom zabezpečenia prechodu klientov z existujúcich zariadení sociálnych služieb do komunitných služieb prostredníctvom:

- podpory a prípravy prijímateľov pobytových sociálnych služieb v procese deinštitucionalizácie v súlade s vytvoreným transformačným plánom s aktívnou účasťou zamestnancov, ktorí služby poskytujú,
- podpory zamestnancov v poskytovaní nových, inovatívnych sociálnych služieb na komunitnej úrovni s dôrazom na individuálne potreby klientov v priebehu procesu deinštitucionalizácie,
- podpory implementácie transformačného plánu a praktickej realizácie transformačného procesu v zariadení sociálnych služieb,

- supervízie pre zamestnancov zariadení sociálnych služieb.
- celkovo bolo predložených 26 žiadostí o nenávratný finančný príspevok s celkovou výškou žiadaného NFP: 2 139 494,33 eur
- 26 žiadostí o NFP predložilo 19 subjektov
- doposiaľ bolo schválených 8 žiadostí o NFP s celkovou výškou NFP 674 498,97 eur
- pri 7 žiadostiach o NFP bolo ukončené konanie s výsledkom neúspešné (zastavené konanie alebo neschválené žiadosti)
- v konaní o žiadosti NFP bolo k 31. 03. 2022: 19 žiadostí o NFP s celkovou výškou žiadaného NFP: 1 560 444,50 eur
- aktuálna disponibilná alokácia k 31. 03. 2022: 1 399 555,50 eur

• **Plán obnovy a odolnosti**

Pripravovaná výzva na 1 400 miest v pobytových zariadeniach komunitného typu & nízkokapacitných sociálno–zdravotných zariadeniach a 2 580 miest v ambulantných zariadeniach.

Ďalšou dôležitou aktivitou je príprava strategického rámca rozvoja sociálnych služieb. Spustí sa po úplnom nasadení Informačného systému sociálnych služieb. V súčasnosti (máj 2022) má Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR dostupné dáta z registra sociálnych služieb, zo zberového modulu: evidencia prijímateľov, zamestnancov, prevádzkové, finančné údaje, žiadatelia a pod., bude mať k dispozícii údaje v júli, auguste 2022. V tomto systéme budú zbierané a zhromaždené údaje tak, aby boli aktuálne, overiteľné a relevantné pre potreby zisťovania skutkového stavu v oblasti sociálnych služieb, skvalitňovania procesu strednodobého plánovania rozvoja sociálnych služieb a ich súvisiaceho spolufinancovania, a to na úrovni samosprávy aj štátu.

Vzhľadom na zatiaľ nedostatočný zber relevantných dát v oblasti sociálnych služieb, je nemožné spracovať analýzy nákladovosti inštitucionálnej a komunitnej starostlivosti a analýzy východiskových a výsledkových ukazovateľov procesu prechodu z inštitucionálnej na komunitnú starostlivosť na požadovanej úrovni, ktorá by nastavila ďalšie relevantné smerovanie rozvoja služieb na komunitnej úrovni. Analýzy bude možné uskutočniť po plnom sfunkčnení informačného systému sociálnych služieb.

Strednodobý cieľ 6 – Podpora aktivizácie klientov zariadení sociálnych služieb.

Strednodobý cieľ 6 sa priebežne plní

MPSVR SR je prijímateľom pre národný projekt „Podpora sociálneho začleňovania pre vybrané skupiny osôb so zdravotným postihnutím“ financovaného z prostriedkov Európskeho sociálneho fondu v rámci Operačného programu Ľudské zdroje (ďalej „OP ĽZ“), ktorého cieľom je podpora začlenenia ľudí vylúčených alebo ohrozených sociálnym vylúčením, špecificky ľudí so ZP s dôrazom na osoby s mentálnym postihnutím (ďalej MP) a osoby s poruchou autistického spektra (ďalej PAS), a zlepšenie ich životnej situácie, a to

prostredníctvom nastavenia systémovej podpory a zvyšovaním kvality odborných činností, najmä v oblasti sociálnych služieb a služieb zamestnanosti v rámci celého Slovenska.

Cieľ NP sa realizuje prostredníctvom štyroch podaktivít, ktoré sa navzájom prelínajú a dopĺňajú. Od 10/2021 do 12/2021 prebiehala realizácia podaktivity 1 – Prípravná fáza projektu, ktorej cieľom bolo vytvoriť materiálno-technické a organizačno-obsahové podmienky na zabezpečenie realizácie NP.

V súčasnosti prebieha podaktivita 2 – Zvyšovanie kvality ľudských zdrojov a návrh systémovej podpory v oblasti sociálneho začleňovania, v rámci ktorej sa realizuje Prieskum skutkového stavu s cieľom identifikovať problémové oblasti z pohľadu rôznych aktérov, akými sú napríklad príbuzní vybranej cieľovej skupiny osôb so ZP (osoby s PAS a MP) či poskytovatelia sociálnych služieb. Na základe tohto prieskumu sa určia oblasti podpory sociálneho začlenenia osôb s PAS a MP, ako aj zdefinujú kritériá na výber vhodných lektorov na prezentácie odborných metód práce s vybranou cieľovou skupinou osôb so ZP.

V prípravnej fáze je aj zriadenie medzirezortnej pracovnej skupiny, ktorá bude zložená z relevantných odborníkov v oblasti problematiky osôb so ZP.

Strednodobý cieľ 7 – Znížiť počet detí umiestnených v zariadeniach SPOD a SK na základe rozhodnutia súdu o nariadení ústavnej starostlivosti na 50,5% z celkového počtu umiestnených detí na súdne rozhodnutia.

Strednodobý cieľ 7 sa priebežne plní.

K 31. 12. 2020² bolo v centrách pre deti a rodiny (ďalej „CDR“) umiestnených na základe rozhodnutia súdu 4 496 detí, pričom počet detí s nariadenou ústavnou starostlivosťou bol 3 035, čo predstavovalo 67,5 % podiel detí umiestnených v zariadeniach sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately (ďalej „SPODaSK“) na základe rozhodnutia súdu o nariadení ústavnej starostlivosti z celkového počtu umiestnených detí na súdne rozhodnutia.

K 31. 12. 2021³ bolo v CDR umiestnených na základe rozhodnutia súdu 4 456 detí, pričom počet detí s nariadenou ústavnou starostlivosťou bol 2 980, čo predstavovalo 66,9 % podiel detí umiestnených v zariadeniach sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately (ďalej „SPODaSK“) na základe rozhodnutia súdu o nariadení ústavnej starostlivosti z celkového počtu umiestnených detí na súdne rozhodnutia

Strednodobý cieľ 7 je dosahovaný prostredníctvom napĺňania nasledovných strategických opatrení:

² Zdroj: štatistické údaje Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny.

³ Zdroj: tamtiež.

- **Monitoring a revízia všeobecne záväzných právnych predpisov upravujúcich oblasť náhradnej starostlivosti z pohľadu podmienok na dosahovanie cieľov deinštitucionalizácie.**

Od 1. júla 2022 nadobúda účinnosť zákon č. 107/2022 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 627/2005 Z. z. o príspevkoch na podporu náhradnej starostlivosti o dieťa v znení neskorších predpisov a ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 201/2008 Z. z. o náhradnom výživnom a o zmene a doplnení zákona č. 36/2005 Z. z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení nálezov Ústavného súdu Slovenskej republiky č. 615/2006 Z. z. v znení neskorších predpisov.

Základným cieľom zákona je zvýšiť záujem o náhradnú starostlivosť tak väčších súrodeneckých skupín, ako aj zdravotne znevýhodnených detí. Starostlivosť o tieto deti je mimoriadne náročná, čo ovplyvňuje aj záujem potenciálnych náhradných rodičov o väčšie súrodenecké skupiny, ako aj o deti so zdravotným znevýhodnením. Štát podporí náhradné rodiny, ktoré sa napriek náročnej starostlivosti rozhodnú starať sa o väčšie súrodenecké skupiny, resp. deti so zdravotným znevýhodnením, a to zvýšením a odstupňovaním opakovaného príspevku náhradnému rodičovi, ktorý sa stará o súrodeneckú skupinu a výrazným zvýšením osobitného opakovaného príspevku náhradnému rodičovi, ktorý sa stará o dieťa so zdravotným znevýhodnením. Súčasne sa týmto zákonom zavádzajú dva nové príspevky – príspevok dieťaťu na úhradu zvýšených výdavkov, ktorý sa bude poskytovať pri rôznych mimoriadnych životných situáciách (napr. na úhradu zubného strojčeka alebo kúpu hudobného nástroja) a príspevok na podporu vzdelávania náhradných rodičov, ktorého účelom je zvyšovanie kvality poskytovanej starostlivosti deťom v náhradnej starostlivosti. Zákomom sa súčasne sprístupnilo náhradné výživné pre siroty, ktorým nevznikol nárok na sirotsky dôchodok, aj pre siroty – deti, ktoré sú umiestnené v zariadeniach SPOD a SK. Ďalšie zmeny, ktoré vyplynuli z tejto úpravy možno považovať za precizovanie ustanovení, ktoré vyplynulo z aplikačnej a interpretačnej praxe. Takouto úpravou je napríklad vypustenie výplaty výživného dieťaťa určeného platiť povinnou osobou príslušnému úradu práce, sociálnych vecí a rodiny (ďalej „úrad PSVR“) zo zákona o príspevkoch na podporu náhradnej starostlivosti o dieťa a vloženie tejto právnej úpravy do zákona o náhradnom výživnom.

- **Stabilizovať inštitút miery ohrozenia dieťaťa a skvalitniť procesy zhodnocovania a prehodnocovania situácie dieťaťa a jeho rodiny (vrátane náhradnej rodiny a situácie detí, ktoré sú umiestnené v zariadení na základe dohody alebo rozhodnutia súdu) a zlepšovať určovanie a posudzovanie najlepšieho záujmu dieťaťa/detí.**

V záujme skvalitnenia zhodnocovania situácie dieťaťa a jeho rodiny na účely určenia miery ohrozenia boli v roku 2021 odovzdané všetkým úradom PSVR do užívania VEGA testy sociálnej rizikovosti vytvorené Trnavskou univerzitou v Trnave. Štandardizovaný test sociálnej rizikovosti rodiny so štruktúrou indikátorov môže okrem skvalitnenia určenia miery ohrozenia dieťaťa a odôvodnenia miery ohrozenia dieťaťa nasmerovať budúcu intervenciu orgánu SPODaSK do indikovaných kritických oblastí. Zároveň výsledky testovania môžu poskytnúť

zamestnancom aj istotu vo vedení prípadovej sociálnej práce. Tvorba a overovanie VEGA testov sa realizovali v spolupráci Ústredia PSVR a úradov PSVR s Trnavskou univerzitou.

V priebehu roka 2021 bolo ukončené skupinové vzdelávanie „Zisťovanie názoru dieťaťa, vedenie rozhovoru s dieťaťom“, ktoré sa začalo realizovať v roku 2020. Cieľovou skupinou boli zamestnanci oddelení SPODaSK, ktorí absolvovali vzdelávanie v rozsahu 30 (60 minútových) hodín. Zároveň bola pre týchto zamestnancov zabezpečená následná skupinová supervízia v rozsahu 15 hodín supervízie. V rámci Národného projektu „Podpora deinštitucionalizácie náhradnej starostlivosti III.“⁴ (ďalej „NP DEI NS III.“) bolo zrealizované vzdelávanie „Prípadová sociálna práca s rodinou“ (258 sociálnych pracovníkov oddelení SPODaSK).

V roku 2021 pokračovala implementácia Národného projektu „Integrovaný prístup k výkonu sociálnej práce zamestnancami úradov práce“⁵ (ďalej „NP IPV SP“), ktorého podpora smerovala aj na rozvoj odborného výkonu v teréne – prostredníctvom terénnych pracovníkov a terénnych pracovníkov asistentov je poskytovaná pomoc a podpora deťom a plnoletým fyzickým osobám, pre ktoré sa vykonávajú opatrenia SPODaSK, a to najmä v súvislosti s určovaním a prehodnocovaním miery ohrozenia dieťaťa a efektívnym odhaľovaním syndrómu CAN, s predchádzaním situácií, ktoré by mohli viesť k vyňatiu dieťaťa z rodiny, so stabilizáciou sociálnej situácie detí, ktoré sa po sanácii rodinného prostredia vrátili do pôvodných biologických rodín, alebo boli zverené do niektorej z foriem náhradnej rodinnej starostlivosti, atď.

Za účelom odbornej podpory a profesijného rastu terénnych pracovníkov vykonávajúcich opatrenia SPODaSK pre maloleté deti a plnoleté fyzické osoby bolo v roku 2021 realizované vzdelávanie na tému „Prípadová sociálna práca I“. Vzdelávanie bolo zacielené na vedenie prípadovej sociálnej práce, so zameraním na zvýšenie efektivity odborných intervencií v rámci vedenia prípadovej sociálnej práce s dieťaťom a jeho rodičom alebo osobou, ktorá sa osobne stará o dieťa. Cieľovou skupinou vzdelávania boli terénni pracovníci a terénni pracovníci asistenti (9 vzdelávacích seminárov, každý v rozsahu 3 dní, t. j. 24 hod.). Uvedenej aktivity sa zúčastnilo spolu 165 terénnych pracovníkov.

Jedným z konkrétnych spôsobov plnenia uvedeného strategického opatrenia je implementácia konferenčného modelu práce s rodinou do systému SPODaSK formou prípadových a rodinných konferencií – Stretnutí rodinného kruhu (ďalej „SRK“).

Konferenčný model práce (SRK, prípadová konferencia a pod.) napomáha k spoločnému hľadaniu najlepších riešení pomoci rodine, definovaniu cieľov plánu sociálnej

⁴ Viac informácií o národnom projekte je dostupných na: https://www.upsvr.gov.sk/europsky-socialny-fond/narodne-projekty-v-programovom-obdobi-2014-2020/narodny-projekt-podpora-deinstitucionalizacie-nahradnej-starostlivosti-iii.html?page_id=891952

⁵ Viac informácií o národnom projekte je dostupných na: https://www.upsvr.gov.sk/europsky-socialny-fond/narodne-projekty-v-programovom-obdobi-2014-2020/narodny-projekt-integrovaný-prístup-k-výkonu-socialnej-prace-zamestnancami-uradov-prace-socialnych-veci-a-rodiny.html?page_id=1060317

práce, ako aj ku sieťovaniu zdrojov pomoci rodine a prerozdeleniu úloh, ktoré sú potrebné pre dosiahnutie stanovených cieľov medzi zúčastnené subjekty, prihliadajúc na ich kompetencie a možnosti. Kvalitne realizované rodinné a prípadové konferencie sú zároveň účinným nástrojom skvalitnenia a objektivizovania procesu určenia/prehodnotenia miery ohrozenia dieťaťa, ale aj konkrétnym spôsobom komplexného tímového posudzovania najlepšieho záujmu dieťaťa. Konferenčný (skupinový – tímový) model práce následne umožňuje efektívne využiť zosieťovaný potenciál rodiny, príbuzných, širokej rodiny, komunity a iných blízkych osôb pri adresnej podpore a pomoci ohrozenému dieťaťu a jeho rodine.

Ústredie PSVR realizovalo v roku 2021 pilotné overovanie metódy SRK do systému SPODaSK v deviatich regiónoch Slovenska. Vyškolení koordinátori/facilitátori SRK v deviatich CDR zapojených do pilotného overovania ponúkali akreditovaným výcvikom nadobudnuté zručnosti pri príprave a vedení rodinnej konferencie (SRK) pre ohrozené deti v agende pracovníkov SPODaSK daného regiónu. Zamestnanci oddelenia SPODaSK, ktorí v rámci pilotného overovania využili potenciál dostupných koordinátorov/facilitátorov rodinných konferencií (SRK) a zakomponovali rodinné konferencie (SRK) do procesu práce s rodinou, či už s cieľom vyhodnocovania, resp. prehodnocovania situácie dieťaťa a posúdenia možností rodiny, príbuzných a iných blízkych osôb dieťaťa a jeho rodiny, určenia/prehodnotenia miery ohrozenia dieťaťa a komplexného posúdenia najlepšieho záujmu dieťaťa, deklarujú jednoznačný prínos SRK pre dieťa a pre rodinu.

V prípadoch detí, pre ktoré sa vykonávajú opatrenia v CDR na základe rozhodnutia súdu, je potrebné mať na zreteli dočasnosť takéhoto riešenia situácie dieťaťa. Dieťaťu a jeho rodine musí byť poskytnutá primeraná odborná pomoc a podpora, s cieľom návratu dieťaťa do prirodzeného rodinného prostredia alebo do náhradného rodinného prostredia. Podľa § 49, ods. 3 Zákona č. 305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej „Zákon č. 305/2005 Z. z.“), v prípade, že je dieťa prijaté do zariadenia SPODaSK na základe rozhodnutia o neodkladnom opatrení, CDR v spolupráci orgánom SPODaSK zrealizuje vykonanie odbornej metódy – zhodnotenie situácie dieťaťa a rodiny, posúdenie možností rodičov, ďalších príbuzných a iných blízkych osôb dieťaťa riešiť situáciu dieťaťa a rodiny na účely určenia miery ohrozenia dieťaťa, a to do dvoch týždňov od prijatia dieťaťa.

Vhodnou odbornou metódou na tento účel je tzv. prípadová konferencia, ktorá zapája do hodnotení a hľadania optimálnych riešení v prospech dieťaťa okrem orgánu SPODaSK a odborných zamestnancov CDR aj rodičov, širšiu rodinu dieťaťa, obec, školské zariadenie, ošetrojúceho lekára dieťaťa, akreditované subjekty, prípadne ďalšie subjekty participujúce na riešení situácie dieťaťa. Z celkového počtu detí umiestnených na základe rozhodnutia v CDR, bola v roku 2021 prípadová konferencia realizovaná u 80 %. Dôvody, ktoré uvádzali CDR v prípadoch, kedy sa prípadová konferencia neuskutočnila v stanovenom termíne, boli najmä pandémie COVID-19, úmrtie dieťaťa, utajený pôrod, súhlas rodiča na osvojenie vopred bez vzťahu k určitým osvojiteľom.

Pre úplnosť informácie uvádzame, že k uvedenému strategickému opatreniu sa viažu úlohy č. 3 („Skvalitnenie zhodnocovania situácie dieťaťa a rodiny na účely určenia miery ohrozenia v prirodzenom rodinnom prostredí, v náhradnom rodinnom prostredí ako aj u detí, pre ktoré zariadenie vykonáva pobytové opatrenie súdu a následnej voľby opatrení a spolupracujúcich subjektov (rozsah, charakter a včasnosť intervencie)“, č. 21 („Pilotne odskúšať vo vybraných CDR efektívnosť stretnutí rodinného kruhu“) a č. 22 („Zlepšiť prípravu a vykonávanie prípadových konferencií a podobných metód práce“) Koncepcie zabezpečovania vykonávania opatrení v zariadeniach sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately na roky 2021 – 2025/Plán deinštitucionalizácie⁶ (ďalej „Koncepcia“), ktorá je konkrétnym plánovacím dokumentom Národnej stratégie DI v časti náhradnej starostlivosti.

- **Vytvoriť dostupnú a funkčnú sieť odbornej pomoci deťom a rodinám/náhradným rodinám na dobrovoľnej báze (vrátane odbornej pomoci deťom/rodičom so zdravotným znevýhodnením), ktorá umožní zabezpečiť starostlivosť o deti ich rodičmi v rodinnom prostredí a ak to nie je možné, v náhradnom rodinnom prostredí.**

Realizáciou ambulantnej a terénnej formy sociálnej práce sa vytvára väčší priestor na spoluprácu s rodinou a vykonávanie opatrení je adresnejšie a efektívnejšie. Intervencia CDR vykonávajúcich opatrenia ambulantnou a terénnou formou pri pomoci rodinám bola zameraná najmä na rodiny, kde rodičia zlyhávajú v svojich rodičovských rolách, či už v základnej starostlivosti o deti, pri výchovných problémoch pri nastavovaní hraníc a pravidiel v rodine a pod. Stabilizáciu rodinného prostredia dosiahli napríklad konsolidáciou financií rodiny prostredníctvom nácviku finančného hospodárenia, podporou rodičovskej roly, prostredníctvom posilnenia identifikácie s rolou matky/otca a edukáciou ohľadom starostlivosti o dieťa, prípadne aj nácvikom chýbajúcich zručností. Poskytovali intervencie v rodinách, kde bola narušená komunikácia medzi jej členmi, prostredníctvom nácviku komunikácie a empatického vnímania pomohli v mnohých prípadoch odstrániť neporozumenie medzi deťmi a rodičmi. Pomáhali aj rodinám, kde sa deti ocitli v náročných situáciách súvisiacich s rizikovým správaním adolescentov, a to prostredníctvom vedenia k porozumeniu vlastného prežívania, odreagovania negatívnych emócií a zmenou rizikových vzorcov správania. V rodinách, kde eskalovalo napätie medzi rodičmi do takej miery, že bolo konfliktom zasiahnuté dieťa, poskytovali pomoc dieťaťu pri stabilizácii jeho prežívania a rodičom ponúkali priestor pre porozumenie potrebám dieťaťa. Tiež poskytovali pomoc a podporu v rodinách, kde boli deti zverené do náhradnej starostlivosti a vznikali v nich napríklad nedorozumenia z dôvodu rozdielneho pohľadu generácii na život, pri obnovovaní a upevňovaní vzťahu s biologickými rodičmi apod.

Rok 2021 bol poznamenaný epidemiologickými opatreniami v súvislosti s pandémiou COVID-19, ktoré v určitých obdobiach obmedzovali možnosti poskytovania pomoci a podpory rodinám „tvárou v tvár“. Pomoc a podpora deťom a ich rodinám bola v núdzovo zabezpečovaná aj alternatívnymi možnosťami, poskytovaním dištančného poradenstva v otvorenom priestore

⁶https://www.upsvr.gov.sk/zariadenia-socialnopravnej-ochrany-deti-a-socialnej-kurately/detske-domovy/dokumenty.html?page_id=143942

a poskytovaním (telefonickej, mailovej, chatovej komunikácie). V súvislosti s následkami dlhodobého dištančného vzdelávania a sociálnej izolácie detí, sa objavili nové problémy súvisiace s opätovným nástupom detí do škôl problémy s návratom do školskej rutiny, ako i ťažkosti detí v prežívaní následkov dlhodobej sociálnej izolácie

V nasledujúcej tabuľke uvádzame počet opatrení vykonávaných ambulantnou a terénnou formou v CDR v zriaďovateľskej pôsobnosti Ústredia PSVR (tzv. „štátne CDR“) a CDR akreditovaných na vykonávanie opatrení SPODaSK podľa Zákona č. 305/2005 Z. z. (tzv. „neštátne CDR“) v roku 2021:

Počet opatrení vykonávaných ambulantnou a terénnou formou v štátnych a neštátnych CDR v roku 2021											
Január	Február	Marec	Apríl	Máj	Jún	Júl	August	September	Október	November	December
1493	1642	1719	1755	1898	1930	1876	1902	1907	1898	1834	1885

Zdroj: Ústredie PSVR

Ústredie PSVR pravidelne monitoruje aj využívanie pobytovej formy výkonu opatrení SPODaSK na základe dohody.

k 31.12.2021							
Kraj	skupina pre deti (§ 47 ods.1 z. č. 305/2005 Z. z.)		skupina pre deti a rodičov § (47 ods. 5 z. č. 305/2005 Z. z.)			deti na samostatne usporiadanej skupine (§ 51 ods. 3 z. č. 305/2005 Z. z.)	
	počet detí	počet dohôd	počet detí	počet rodičov	počet dohôd	počet detí	počet dohôd
BA	0	0	4	4	3	2	2
TT	7	4	0	0	0	1	1
NR	0	0	0	0	0	4	4
TN	0	0	24	14	14	4	4
BB	0	0	8	5	5	1	1
ZA	25	13	4	3	3	0	0
PO	28	20	6	4	4	0	0
KE	0	0	45	20	19	9	3
Spolu	60	37	91	50	48	21	15

Zdroj: Ústredie PSVR

V druhom polroku 2021 bol zaznamenaný nárast najmä v skupinách pre deti s rodičmi (resp. inými plnoletými fyzickými osobami). Pobytové opatrenia na základe dohody v „štátnych“ CDR sú využívané vo väčšej miere na východe Slovenska a v Trenčianskom kraji. Na západe krajiny a v Žilinskom kraji túto možnosť vykonávania opatrení na základe dohody zabezpečujú prevažne akreditované CDR Pobytové opatrenia na základe dohody poskytuje jeden akreditovaný subjekt (OZ Náruč, Žilina). K 31. 12. 2021 bolo uzatvorených sedem dohôd na vykonávanie opatrení na základe dohody pre deti a rodičov v počte pre 17 detí a deväť rodičov. CDR má vytvorené podmienky na prijatie dieťaťa na samostatnú usporiadanú skupinu podľa § 51 ods. 3 Zákona č. 305/2005 Z. z., kde môže prijať deti na pobytové opatrenie na základe dohody. Celkom uzatvorilo ku dňu 31.12.2021 5 dohôd.

Vykonávanie opatrení na základe dohody pre deti vyžadujúce starostlivosť v CDR s resocializačným programom pre celú SR zabezpečujú 3 akreditované subjekty. K 31.12.2021 bol zaznamenaný nárast oproti I. polroku 2021 (zo 16 dohôd v I. polroku 2021 na 30 v II. polroku 2021).

Pre úplnosť informácie uvádzame, že k uvedenému strategickému opatreniu sa viažu úlohy č. 12 („Monitorovať činnosti ambulantnej a terénnej formy vykonávania opatrení SPODaSK v CDR“), č. 13 („Monitorovať využívanie pobytovej formy na základe dohody a na základe súdnych rozhodnutí – po regiónoch a osobitne podľa účelu CDR (program, špecializovaný program, resocializačný program)“) a č. 10 Koncepcie „Nastaviť kritériá kvalitatívneho hodnotenia využívania opatrení, ktorých vykonávanie môže orgán SPODaSK zabezpečiť prostredníctvom akreditovaného subjektu alebo sociálneho pracovníka vykonávajúceho samostatnú prácu sociálneho pracovníka alebo v CDR (§ 73 ods. 4 – 6 zákona č. 305/2005 Z. z.) na účely priebežného sledovania a vypracovávania prehľadu o potrebe vykonávania týchto opatrení“ Koncepcie.

- **Spracovať, revidovať a realizovať programy, aktivity a iné opatrenia na zvýšenie záujmu o zabezpečovanie náhradných foriem rodinnej starostlivosti o dieťa a predchádzanie zlyhávaniu náhradných rodín.**

Ústredie PSVR zorganizovalo so zástupcami určených úradov PSVR a za účasti zástupcov MPSVR SR, Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky, Centra pre medzinárodnoprávnú ochranu detí a mládeže, akreditovaných subjektov (Spoločnosť priateľov detí z detských domovov Úsmev ako dar a OZ Návrat) v dňoch 29. 9. - 30. 9. 2021 pracovné stretnutie a vychádzajúc aj zo záverov tohto pracovného stretnutia Ústredie PSVR pripravuje aktualizáciu „Dotazníka fyzickej osoby, ktorá má záujem stať sa pestúnom alebo osvojiteľom“ a vytvorí pracovnú skupinu, ktorou úlohu bude spracovanie štandardov plánovania adaptácie dieťaťa pred/po príchode do náhradnej rodinnej starostlivosti (ďalej „NRS“), ako aj pred/po návrate z NRS/zariadenia do starostlivosti rodičov. Ústredie PSVR tiež pracuje na vytvorení „štandardov prípravy na NRS“, ktoré budú záväzné pre všetky subjekty poskytujúce prípravu fyzických osôb na NRS.

V rámci NP DEI NS III. je naplánované vzdelávanie s názvom "Podpora náhradnej rodinnej starostlivosti". Zámerom tejto aktivity je pomocou interaktívnych metód zvýšiť zručnosti zamestnancov určených orgánov SPODaSK v práci so záujemcami/žiadateľmi o sprostredkovanie NRS (spôsob komunikácie, reagovanie na očakávanie záujemcov/žiadateľov, pochopenie ich potrieb) V druhom polroku 2021 bolo vyhlásené výberové konanie na lektora tejto aktivity, ktoré však bolo neúspešné.

Pre úplnosť informácie uvádzame, že k uvedenému strategickému opatreniu sa viaže úloha č. 4 („Spracovať štandardy plánovania adaptácie dieťaťa pred/po príchode do NRS ako aj pred/po návrate z NRS/zariadenia do starostlivosti rodičov“) Koncepcie.

- **Rozvíjať aktivity zamerané na rozvoj zručností v metódach práce s dieťaťom umiestneným v zariadení na základe rozhodnutia súdu a jeho rodinou.**

V rámci implementačného procesu konferenčného modelu práce s rodinou v systéme SPODaSK realizovalo v roku 2021 Ústredie PSVR pilotný projekt SRK ako overenej účinnej metódy podporujúcej sanáciu rodiny. Po absolvovaní akreditovaného vzdelávania realizovali vyškolení koordinátori/facilitátori rodinných konferencií (SRK) z deviatich CDR (Holíč, Bratislava, Myjava, Topoľčany, Trenčín, Poprad, Sabinov, Remetské Hámre, Veľké Kapušany), zapojených do pilotného overovania.

CDR vypracovávajú Ročné plány vzdelávania, ktoré reflektujú na napĺňanie cieľov z Plánu profesijného rozvoja centra ako aj na individuálny profesijný rozvoj pedagogických zamestnancov a odborných zamestnancov v súlade so zákonom č.138/2019 Z. z. o pedagogických zamestnancoch a o odborných zamestnancoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov. V ročnom pláne vzdelávania sú zahrnuté všetky profesie CDR: pedagogickí zamestnanci, odborní zamestnanci, profesionálni náhradní rodičia, pomocní vychovávatelia, zdravotnícki zamestnanci a ďalší zamestnanci.

V rámci odborného vzdelávania zamestnancov CDR bolo v priebehu roka 2021 zrealizovaných spolu 39 prezenčných a 28 online pracovných stretnutí s počtom 1 100 účastníkov. Z dôvodu prísnych protipandemických opatrení sa nepodarilo uskutočniť plánované odborné konferencie pre vychovávateľov a pomocných vychovávateľov organizované v spolupráci Ústredia PSVR, Fóra riaditeľov a zamestnancov detských domovov a s Spoločnosťou priateľov detí z detských domovov Úsmev ako dar.

Metodická činnosť za oblasť výchovy v CDR sa presunula aj do online priestoru a prebiehala v pravidelných intervaloch na krajskej úrovni z metodickej úrovne Ústredia PSVR, odboru vykonávania opatrení SPODaSK a vychovávateľmi a pomocnými vychovávateľmi. CDR využívali aj individuálne online stretnutia, kde rezonovali témy k práci s konkrétnym dieťaťom s využitím kazuistického prístupu, vedenie Individuálneho plánu rozvoja osobnosti dieťaťa a výchovných plánov práce s dieťaťom, zabezpečenie odbornej pomoci pre konkrétne dieťa, spolupráca s odbornými zamestnancami a pod. Pre oblasť výchovy bolo zorganizovaných 16 online pracovných stretnutí na krajskej úrovni pre 480 vychovávateľov CDR s témou plánu výchovnej práce, vedenia komunit s deťmi, výchovnej činnosti v samostatne usporiadanej skupine, detí so špeciálnymi potrebami, inšpirácií pre výchovu a individuálnu prácu s dieťaťom, aktuálnych zmien v legislatíve v oblasti výchovnej činnosti.

V priebehu roka 2021 bolo pre cieľovú skupinu sociálnych pracovníkov CDR v pobytovej forme zrealizovaných deväť prezenčných pracovných stretnutí na krajskej úrovni so zameraním na plánovanie sociálnej práce, vedenie spisovej dokumentácie dieťaťa a aktuálne legislatívne zmeny. Uvedených pracovných stretnutí sa zúčastnilo 240 sociálnych pracovníkov. Ďalej bolo vykonaných 16 prezenčných a 10 online metodických stretnutí v CDR v zriaďovateľskej pôsobnosti Ústredia PSVR ako aj v akreditovaných CDR.

V oblasti výkonu profesionálneho náhradného rodičovstva v roku 2021 prebiehali metodické a vzdelávacie stretnutia v 13 CDR, ktorých sa zúčastnilo 56 odborných zamestnancov a 97 zamestnancov. Stretnutia boli zamerané na vedenie spisovej dokumentácie dieťaťa v profesionálnej náhradnej rodine (ďalej „PNR“) a ďalších náležitostí vyplývajúcich z interných noriem, zákonov a súvisiacich predpisov, psychohygiena PNR, podpora PNR, vzdelávanie a supervízia PNR, riešenie akútnych problémov, spolupráca PNR a biologickej rodiny dieťaťa.

V predošlých rokoch bol zavedený do praxe úspešný model mentoringu, kedy je CDR, ktoré je Centrom podpory profesionálnych náhradných rodičov (ďalej „CPPR“), mentorom pre ďalšie zariadenia CDR vo svojej blízkosti, ktoré majú sieť PNR. Úlohou mentorujúceho zariadenia je metodicky sprevádzať zamestnancov pri výkone práce práve v oblasti výkonu profesionálneho náhradného rodičovstva a starostlivosti o deti v PNR. Celý tento proces je metodicky vedený, koordinovaný a priebežne vyhodnocovaný metodikom pre PNR. V priebehu roka 2021 boli tri celoslovenské stretnutia koordinátorov CPPR.

Ústredie PSVR v roku 2021 participovalo na viacerých preventívno-odborných aktivitách, ktoré boli zamerané na špecializovanú starostlivosť pre cieľovú skupinu detí umiestnených v CDR (napr. v spolupráci s Informačným centrom na boj proti obchodovaniu s ľuďmi a prevenciu kriminality Ministerstva vnútra Slovenskej republiky on-line vzdelávanie odborných zamestnancov CDR v problematike obchodovania s ľuďmi, v spolupráci s občianskym združením Náruč – Pomoc deťom v kríze on-line vzdelávanie na tému Grooming pre zamestnancov CDR v rámci celej SR. Táto aktivita bola realizovaná od konca roku 2020 a ukončená v prvej polovici roku 2021. Do vzdelávania sa zapojili všetky CDR na území SR a spolu vzdelávanie absolvovalo 3237 odborných zamestnancov, ktorí sú v priamom kontakte s deťmi).

Pre úplnosť informácie uvádzame, že k uvedenému strategickému opatreniu sa viažu úlohy č. 21 („Pilotne odskúšať vo vybraných CDR efektivitu stretnutí rodinného kruhu“) a č. 37 („V spolupráci s Fórom riaditeľov a zamestnancov detských domovov utvárať podmienky na odborné vzdelávanie zamestnancov CDR a v pravidelných intervaloch organizovať pracovné a metodické stretnutia tematicky zamerané na oblasti práce s rodinou a na odborné postupy práce s jednotlivými špecifickými problémami“) Koncepcie.

- **Vytvárať príležitosti pre mladých dospelých a deti v náhradnej starostlivosti na účasť na rozhodovaní o procesoch, ktoré sa ich týkajú a podporovať opatrenie zlepšujúce prostredie, v ktorom má dieťa možnosť uplatňovať svoje právo byť vypočuté.**

Vzhľadom na pandemickú situáciu v súvislosti s ochorením COVID-19 a prijatými hygienickými opatreniami nebolo možné zorganizovať plánované odborné konferencie na regionálnych úrovniach pre deti a mladých dospelých CDR podľa pôvodného plánu. V októbri 2021 sa konala Konferencia „Príprava mladých dospelých na samostatnosť“ pod záštitou Ústredia PSVR, Spoločnosti priateľov detí z detských domovov Úsmev ako dar a Fóra

riaditeľov a zamestnancov detských domovov. Cieľom konferencie bolo vytvoriť priestor na diskusiu ako zlepšiť prípravu mladých dospelých na odchod z CDR, vytvoriť, zefektívniť rozvoj ich napredovania a zlepšiť úspešnosť mladého dospelého. Konferencie sa zúčastnili aj mladí dospelí, členovia Domováckeho parlamentu, členovia iniciatívy Domováci domovákovi a členovia Strechy (neformálne združenie organizácií pracujúcich s mladými dospelými). Mladí dospelí prezentovali Projekt mladých dospelých ACF (Active Citizens Fund – je súčasťou finančnej pomoci Islandu, Lichtenštajnska a Nórska 15 členským štátom Európskej únie)⁷. Závety konferencie slúžia ako podklady pre tvorbu programu a obsahu odborných konferencií v roku 2022.

Pre úplnosť informácie uvádzame, že k uvedenému strategickému opatreniu sa viaže úloha č. 25 („Vytvoriť systém realizácie odborných konferencií na regionálnych úrovniach pre deti a mladých dospelých, organizovaných deťmi a mladými dospelými (s podporou) s cieľom utvoriť priestor na vyjadrenie ich názoru (program a témy odborných konferencií si deti/MD určujú samé)“) Koncepcie.

Strednodobý cieľ 8 – Deinštitucionalizovaných 80% aktuálnych kapacít na výkon rozhodnutia súdu v centrách na komunitný spôsob usporiadania organizačných súčastí centier do 31. 12. 2023.

Strednodobý cieľ 8 sa priebežne plní.

Strednodobý cieľ 8 je dosahovaný prostredníctvom naplňovania nasledovných strategických opatrení:

- **Skvalitňovanie podmienok výkonu profesionálnej náhradnej starostlivosti**

Profesionálna náhradná rodina je organizačná súčasť zariadenia SPODaSK – CDR a špecifikum tejto organizačnej súčasti je, že profesionálni náhradní rodičia - zamestnanci CDR, zabezpečujú starostlivosť o určený počet detí vo svojom vlastnom domácom prostredí. V Slovenskej republike je v CDR viac ako 700 takýchto organizačných súčastí a zabezpečuje sa v nich starostlivosť cca 1 400 deťom. Súčasné postavenie profesionálneho náhradného rodiča ako tzv. domáckeho zamestnanca podľa Zákonníka práce je neudržateľné, spôsobuje problémy samotným zamestnancom, ako aj zamestnávateľom, nakoľko nezohľadňuje špecifický nepretržitý výkon zamestnania v priamom kontakte s dieťaťom, resp. v prospech dieťaťa. V spolupráci s profesionálnymi náhradnými rodičmi a CDR boli stanovené základné problematické okruhy (napr. miesto výkonu práce, pracovný čas, prestávky a doby odpočinku, služobné cesty, dovolenky, odmeňovanie atď.).

⁷ Projekt prebiehal sériou vzdelávacích aktivít, ktorými sa pripravili na zvládnutie problémov v oblastiach, ktoré sa dlhodobo javia ako najzložitejšie a ktoré prináša život sám. Vzdelávanie prebehlo pútavou zážitkovou formou. Zároveň sa prihliadalo na záujem samotných účastníkov vzdelávania o jednotlivé témy. Projekt priniesol mladým dospelým príležitosť nazbierať nové vedomosti a skúsenosti. Zaujímavá bola diskusia s mladými dospelými, na ktorej prezentovali nielen svoje skúsenosti ale aj návrhy na zlepšenie a zefektívnenie práce zamestnancov CDR s mladými dospelými pred odchodom z CDR a návrhy na prípravu plánov osamotnenia.

MPSVR SR predložilo na základe Programového vyhlásenia vlády SR a Plánu legislatívnych úloh vlády SR na mesiace jún až december 2021 do legislatívneho procesu návrh zákona o profesionálnych náhradných rodičoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej „návrh zákona“). Cieľom návrhu zákona je upraviť právne vzťahy pri vykonávaní práce profesionálneho náhradného rodiča, odmeňovanie a iné náležitosti súvisiace s prácou profesionálneho náhradného rodiča tak, aby zohľadňovali špecifiká výkonu tejto práce. Návrh zákona bol predložený na rokovanie vlády SR.

Po schválení návrhu zákona bude Ústredím PSVR zrealizovaná informačná kampaň zameraná na informovanie verejnosti o právnom postavení PNR, ako aj o utváraní lepších podmienok a kvality zabezpečovania výkonu rozhodnutia súdu v profesionálnych náhradných rodinách.

Pre úplnosť informácie uvádzame, že k uvedenému strategickému opatreniu sa viaže úloha č. 35 („Navrhnuť a pilotne overiť rôzne možnosti zabezpečovania starostlivosti o deti v čase dovoleniek a dlhodobej neprítomnosti PNR“) Koncepcie⁸.

- **Určiť a realizovať plán krokov (vrátane časového harmonogramu) na úplnú deinštitucionalizáciu centier na úrovni jednotlivých zariadení.**

Každé CDR má spracovaný konkrétny plán deinštitucionalizácie, ktorý priebežne so súhlasom zriaďovateľa aktualizuje. Postup prehľadu deinštitucionalizácie konkrétnych CDR spracováva Ústredie PSVR podľa informácií od CDR (stav plnenia plánu a časový harmonogram), ako aj odpočítaním jednotlivých úloh Koncepcie (a jej prílohy č. 2). Stav plnenia je do značnej miery limitovaný pridelenými finančnými prostriedkami zo štátneho rozpočtu, procesmi súvisiacimi s výberom, kúpou, rekonštrukciou, údržbou a prevádzkou nehnuteľností, kúpou a nájmom nehnuteľností, ako aj administratívnymi procesmi implementácie Integrovaného regionálneho operačného programu (ďalej „IROP“). Európske štrukturálne a investičné fondy sa využívajú aj na výstavbu rodinných domov.

Priestorová deinštitucionalizácia CDR je v súčasnosti realizovaná prostredníctvom štátneho rozpočtu a z Európskych štrukturálnych a investičných fondov.

V roku 2021 boli zo štátneho rozpočtu zakúpené nehnuteľnosti pre CDR Bernolákovo (1 byt pre účel osamostatňovania sa mladých dospelých); CDR Tŕnie (1 rodinný dom pre samostatnú skupinu detí); CDR Vranov nad Topľou (1 rodinný dom pre samostatnú skupinu detí); CDR Rimavská Sobota (1 byt pre účel osamostatňovania sa mladých dospelých); CDR

⁸ Pilotné boli overené 3 možnosti zabezpečenia starostlivosti o deti v čase dovoleniek a dlhodobej neprítomnosti PNR: vytvorenie pracovného miesta pre tzv. „lietajúceho PNR“ overené v CDR Röntgenová Bratislava, CDR Komárno, CDR Pezinok, CDR Banská Bystrica, CDR Sečovce, CDR Remetské Hámre; rezervácia 2 miest na samostatne usporiadaných skupinách len pre deti z PNR overené v CDR Prešov, CDR Necpaly a CDR Trenčín Zlatovce; vytvorenie osobitnej samostatnej skupiny len pre deti PNR v CDR Jesenskom a CDR Nitra. Každému CDR vyhovuje iný druh pomoci. Závisí to od veľkosti CDR, počtu PNR, zložení detí ktoré sú v PNR a organizačnej štruktúry CDR (koľko má SUS, špecializovaných samostatných skupín, priestorové možnosti a iné).

Valaská (1 rodinný dom pre samostatnú skupinu detí). Prostredníctvom štátneho rozpočtu sú financované aj nájomy nehnuteľností na účel činností CDR. V roku 2021 prenajalo CDR Prešov 1 byt pre účel osamostatňovania sa mladých dospelých. V roku 2021 získalo prostredníctvom procesu zámeny majetku štátu CDR Pečeňady 1 rodinný dom. Zo štátneho rozpočtu sa v roku 2021 nekupoval v súvislosti s priestorovou deinštitucionalizáciou CDR žiadny pozemok.

Proces priestorovej deinštitucionalizácie CDR je realizovaný prostredníctvom projektov Ústredia PSVR v rámci IROP (konkrétne Výzvy na predkladanie žiadostí o nenávratný finančný príspevok na podporu prechodu poskytovania sociálnych služieb a sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately z inštitucionálnej formy na komunitnú (proces deinštitucionalizácie existujúcich zariadení), kód výzvy: IROP-PO2-SC211-2017-17). V roku 2021 bol v rámci uvedeného ukončený proces výstavby 2 rodinných domov (1 pre CDR Ružomberok, 1 pre CDR Prievidza). V ďalších CDR (Dedina Mládeže, Holíč, Prievidza, Zlatovce, Mlynky – Biele Vody, Veľké Kapušany), zaradených do IROP, prebiehajú súvisiace procesy.

Strednodobý cieľ 9 – Zvýšiť kvalitu poskytovania starostlivosti o deti so zdravotným znevýhodnením vrátane zabezpečenia podmienok na ich integráciu a inklúziu a zlepšiť podporu rodín s dieťaťom/rodičom so zdravotným znevýhodnením.

Strednodobý cieľ 9 sa priebežne plní.

Strednodobý cieľ 9 je dosahovaný prostredníctvom naplňania nasledovných strategických opatrení:

- **Nastaviť pravidlá integrácie a inklúzie detí so zdravotným znevýhodnením umiestnených v centrách pre deti a rodiny**

V období 28. 4. 2021 – 30. 7. 2021 bolo zrealizované zhodnotenie poskytovania ošetrovateľskej starostlivosti v CDR, ktorého cieľom bolo určiť východisko pre zjednotenie základných postupov poskytovania ošetrovateľskej starostlivosti a navrhnutie zmien potrebných pre zlepšenie kvality poskytovania starostlivosti deťom so zdravotným znevýhodnením vrátane zlepšenia podmienok na zabezpečenie ich integrácie a inklúzie.

V roku 2021 sa MPSVR SR úspešne uchádzalo o podporu Európskej komisie (prostredníctvom Nástroja technickej podpory⁹) návrhom projektu s názvom „Implementácia

⁹ Európska komisia zahájila v roku 2017 Program na podporu štrukturálnych reforiem (SRSP) 2017-2020. Od roku 2021 funguje tento program pod názvom Nástroj technickej podpory (TSI). Hlavným koordinátorom za Slovenskú republiku je odbor európskych politík na sekcii medzinárodných vzťahov MF SR.

Všeobecným cieľom Nástroja je prispieť k reformám v členských štátoch formou technickej asistencie (poskytovanie expertov, zber údajov, štúdie, výskumy, analýzy, komunikačné projekty, zdieľanie skúseností a pod.), ktorú pre členské štáty zabezpečí Európska komisia po konzultáciách a v spolupráci s jednotlivými rezortami. TSI sa sústreďuje najmä na reformy v kontexte Európskeho semestra (špecifické odporúčania pre krajiny - CSRs), na reformy spájané s prioritami EÚ, reformy v rámci prípravy a implementácie Plánov obnovy a odolnosti a na reformy, ktoré členské štáty vykonávajú na vlastný podnet.

Európskej záruky pre deti/Inklúzia detí so zdravotným znevýhodnením v kontexte deinštitucionalizácie náhradnej starostlivosti“.

Cieľmi uvedeného projektu sú:

1. zhromaždiť relevantné informácie a vykonať hodnotenie súčasných postupov, identifikovať medzery v oblasti inklúzie detí so zdravotným znevýhodnením v náhradnej starostlivosti;
2. preskúmanie a rozvoj legislatívnych a politických rámcov;
3. vytvorenie:
 - a) akčného plánu prechodu z aktuálneho stavu do systému náhradnej starostlivosti zabezpečujúcemu prístup „dieťa na prvom mieste“ a právo na inklúziu aj pre deti so zdravotným znevýhodnením v náhradnej starostlivosti;
 - b) národného rámca, štandardov a/alebo legislatívy s ohľadom na inklúziu detí so zdravotným znevýhodnením v náhradnej starostlivosti;
 - c) návrhu pilotného testovania akčného plánu;
4. realizácia a evaluácia pilotného testovania akčného plánu;
5. posilnenie kapacít MPSVR SR a ďalších relevantných aktérov v danej oblasti.

Odborným riešiteľom projektu bude UNICEF pre Európu a Strednú Áziu. Predpokladaná dĺžka projektu sú dva roky. V súčasnosti prebiehajú činnosti súvisiace so začiatkom implementácie projektu.

Pre úplnosť informácie uvádzame, že k uvedenému strategickému opatreniu sa viaže úloha č. 31 („Zrealizovať a vyhodnotiť poskytovanie starostlivosti deťom so zdravotným znevýhodnením v CDR (voči kritériám integrácie a inklúzie) v spolupráci s odborníkmi v oblasti zdravotnej a ošetrovateľskej starostlivosti a inklúzie detí so zdravotným znevýhodnením“) Koncepcie.

- **Určiť a dotvoriť potrebnú sieť odbornej pomoci rodinám so zdravotne znevýhodneným deťmi alebo zdravotne znevýhodneným rodičom.**

CDR, ktoré poskytujú ošetrovateľskú starostlivosť využívajú kapacity ambulantnej a terénnej formy najmä na nácvik rodičovských zručností v oblasti zdravotnej starostlivosti o deti so zdravotným znevýhodnením alebo ako prostriedok následnej podpory pre rodinu po návrate detí do rodinného prostredia. Zlepšenie zdravotného stavu, ako napr. odstránenie vývodu (teda odstránenie potreby poskytovania ošetrovateľského úkonu) alebo stabilizácia zdravotného stavu boli najčastejšími podmienkami, ktoré podporovali návrat detí do biologických rodín. Pričom ako nesmierne dôležité bolo (je) zabezpečenie udržiavania väzieb rodiny s deťmi (prostredníctvom návštev, informovania rodiny o deťmi aktívne zo strany CDR, zabezpečenie aktuálnych fotografií deťmi pre rodinu, apod.). Častou prekážkou pre návrat deťmi do rodiny bol strach rodiča či dokáže zabezpečiť deťmu adekvátnu starostlivosť. V týchto prípadoch CDR využívali intervencie sociálnych pracovníkov, psychológov i sestier vedúce k podpore rodiča a nácviku zručností potrebných pre zvládnutie starostlivosti o dieťa. Niektoré CDR mali aj skúsenosť s dobrovoľným pobytom rodiča s deťmi s cieľom nácviku potrebných rodičovských zručností. V roku 2021 bolo schopných prijať na dobrovoľný pobyt deťmi so

zdravotným znevýhodnením spolu 13 CDR. Podmienky na dobrovoľný pobyt pre zdravotne znevýhodneného rodiča, resp. inú osobu zatiaľ nie sú vytvorené.

Ako najväčšia prekážka akejkoľvek práce na sanácii rodiny a udržiavaní vzťahových väzieb sa javí veľká vzdialenosť CDR, kde je dieťa umiestnené od bydliska rodiny. V týchto prípadoch CDR využívajú možnosť práce na sanácii rodiny prostredníctvom ambulantnej/terénnej formy vykonávania opatrení aj iným CDR v zmysle platnej legislatívy.

Pre úplnosť informácie uvádzame, že k uvedenému strategickému opatreniu sa viažu úlohy č. 11. („Zabezpečiť ambulantné kapacity na výkon opatrení SPODaSK pre dieťa so zdravotným znevýhodnením vyžadujúce ošetrovateľskú starostlivosť alebo rodine s členom so zdravotným znevýhodnením“) a č. 14 („Zabezpečiť vytvorenie pobytových miest na dobrovoľné pobyty pre zdravotne znevýhodnené deti a ich rodiny a deti a jeho/ich zdravotne znevýhodneného rodiča/inú osobu, pre ktorú sú vykonávané opatrenia pobytovou formou v každom kraji“) Koncepcie.

Strednodobý cieľ 10 – Zaviesť systém monitorovania a hodnotenia kvality v oblasti náhradnej starostlivosti.

Strednodobý cieľ 10 sa priebežne plní.

Strednodobý cieľ 10 je dosahovaný prostredníctvom naplňovania nasledovného strategického opatrenia:

- **Prehodnotiť súčasné systémy sledovania a hodnotenia údajov a nastaviť a zaviesť systém sledovania a vyhodnocovania údajov v oblasti náhradnej starostlivosti a celkovo procesov deinštitucionalizácie náhradnej starostlivosti**

V roku 2021 pokračovala implementácia projektu s názvom „Zlepšenie systému monitorovania a hodnotenia systému náhradnej starostlivosti (ďalej „MaH“) a ochrany detí v SR“, ktorý je podporený Európskou komisiou v rámci (toho času¹⁰) Programu na podporu štrukturálnych reforiem. Projekt sa realizuje v období 2019 - január 2022. Na projekte spolupracuje a prijímateľom jeho výstupov je MPSVR SR a jeho vecným riešiteľom je regionálny úrad UNICEF pre Európu a Strednú Áziu.

Cieľmi projektu sú:

1. Posúdenie súčasného stavu monitorovania a hodnotenia náhradnej starostlivosti o deti. Výstup bol riešiteľom projektu odovzdaný vo forme správy, ktorá je zároveň východiskom pre pokračovanie projektu. Predložená správa obsahuje o. i. závery posúdenia vrátane zhodnotenia formou SWOT analýzy. Okrem mnohých pozitívnych zistení (o. i. „existujú dobré základy i právny mandát“) správa pomenováva aj zásadné problémy (Problém informačných systémov napr.

¹⁰ Aktuálne Nástroj technickej podpory.

absentujúce prepojenie informačného systému (ďalej „IS“) DMS a IS KIDS, absentujúce používanie IS KIDS aj v CDR; problém slabých rozpočtových zdrojov na MaH (vrátane analýz), celková absencia kapacít MaH.; nie je dohodnutý národný zoznam základných ukazovateľov systému náhradnej starostlivosti, resp. indikátory sú neúplné a absentujú aj indikátory na zachytenie kvality výkonu atď.)

2. Navrhnutie a zavedenie národného rámca MaH, ktorý by zlepšil dosahovanie zámerov a cieľov procesu deinštitucionalizácie v oblasti náhradnej starostlivosti. Národný rámec je spracovaný, aktuálne je spracovávaná jeho finálna verzia.
3. Príprava (vzdelávanie) inštitucionálnych kapacít rezortu PSVR SR na implementáciu národného rámca MaH náhradnej starostlivosti.

V priebehu roka 2021 bola v súvislosti s cieľom 3 v rámci uvedeného projektu zrealizovaná séria vzdelávacích stretnutí zameraných na vedenie MaH, ktorých sa zúčastnili zástupcovia a zástupkyne MPSVR SR, Ústredia PSVR, Inštitútu pre výskum práce a rodiny a Štatistického úradu Slovenskej republiky.

Výstupy uvedeného projektu využije MPSVR SR ako východiská pri vytváraní a zavádzaní systému monitorovania a evaluácie deinštitucionalizácie náhradnej starostlivosti.

Pre úplnosť informácie uvádzame, že k uvedenému strategickému opatreniu sa viaže úloha č. 2. („Pozitívne výsledky výkonu opatrení SPODaSK v živote detí v prirodzenom, náhradnom prostredí ako aj v CDR“) Koncepcie.

Zoznam použitých skratiek

DOP	dopytovo orientovaný projekt
IROP	Integrovaný regionálny operačný program
Koncepcia	Koncepcia zabezpečenia vykonávania opatrení v zariadeniach sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately na roky 2021 – 2025/Plán deinštitucionalizácie
SPODaSK	sociálnoprávna ochrana detí a sociálna kuratela
CDR	centrum pre deti a rodiny
MaH	monitorovanie a hodnotenie
MP	mentálne postihnutie
MPSVR SR	Ministerstvo práce sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky
Národný akčný plán DI	Národný akčný plán prechodu z inštitucionálnej na komunitnú starostlivosť v systéme sociálnych služieb
NP DEI NS III	Národný projekt Podpora deinštitucionalizácie náhradnej starostlivosti III.
NP IPV SP	Národný projekt „Integrovaný prístup k výkonu sociálnej práce zamestnancami úradov práce
NP OP	Národný projekt Odborná prax pre študentov sociálnej práce a psychológie
NP PROFI II.	Národný projekt Podpora zvyšovania profesionality výkonu a rozvoj ľudských zdrojov v oblasti výkonu a služieb sociálnej inklúzie pre štátnu správu a samosprávu – II.
NRS	náhradná rodinná starostlivosť
Národná stratégia DI	Národná stratégia deinštitucionalizácie systému sociálnych služieb a náhradnej starostlivosti v Slovenskej republike
OP EZ	Operačný program Ľudské zdroje
PAS	porucha autistického spektra
RO	riadiaci orgán
SR	Slovenská republika
SRK	stretnutia rodinného kruhu
RTVS	Rozhlas a televízia Slovenska
VÚC	vyšší územný celok
úrad PSVR	úrad práce, sociálnych vecí a rodiny
Ústredie PSVR	Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny
Zákon č. 305/2005 Z. z.	Zákon č. 305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov
ZSS	zariadenie sociálnych služieb
ŽoNFP	žiadosť o nenávratný finančný príspevok